

Motion till riksdagen

1987/88:Jo727

av Lars Werner m. fl. (vpk)

om åtgärder för att minska kväveläckaget till
vattendrag

Syrebrist, utslaget fiske och kräftdöd har under åttiotalet blivit naturliga inslag i västkustens vatten. Särskilt svårt drabbade är bottnarna i och utanför Skälderviken och Laholmsbukten, men också i många Bohusfjordar och i skärgården kring Göteborg har förhållandena gradvis förvärrats och inomskärsfisket gått snett.

Forskning kring övergödningen har visat på sambanden mellan ökande näringstillförsel, förhöjd planktonproduktion och minskande syrehalter. 30 % av plankontillväxten i SÖ Kattegatt (Skälderviken, Laholmsbukten m. m.) beror på lokal tillförsel av näringsämnen (SNV, PM 3272), av vilka kväve anses begränsande. En minskning av den lokala kvävetillförseln med 50 % skulle reducera plankontillväxten med 15 %. Detta skulle sommartid motsvara ungefär 1965 års näringstillförsel, som vad man vet inte gav upphov till några uttalade syrebristproblem.

Den ökande näringstillförseln till Östersjön bidrar också i viss mån till förhållandena i Kattegatt, liksom atmosfärsnedfallet. Det skulle emellertid kräva mångdubbelt större insatser kring Östersjön för att nå i närheten av de resultat som kan nås genom lokala åtgärder. Danska utsläpp till Kattegatt är av samma storleksordning som de svenska, och minskade utsläpp skulle därför ha avsevärd betydelse för de lokala förhållandena, främst i Aalborg bukt.

Näringsämnen i oorganisk form utnyttjas i stor skala som gödselmedel i jordbruket. Användningen av gödsel har fördubblats sedan konstgödseln blev kommersiell omkring 1950. Cirka hälften av näringsämnena upptas av växterna medan resten antingen läcker ut till åar och hav eller, beträffande kväve, återförs till atmosfären (s. k. denitrifikation). Fosfor binds i ökande utsträckning i jordarna. Näringsläckaget har flerdubblats på senare år, främst genom att konstgödseln medfört en ökande intensitet i jordbruksdriften.

Det finns en rad olika källor till kväveförekomsten i vattendragen, jordbruket, skogsbruket, bilismen, industrier, reningsverk m. fl. Hittills gjorda undersökningar visar att jordbruket står för den största andelen. Mer än 60 % av kvävetillförseln till Laholmsbukten, och en ännu större andel för Skälderviken, härrör från jordbruksmarken (SNV, PM 3272). Mindre än 10 % kommer från reningsverken. Resten från skogsmark m. m. Förhållandena är likartade i stora delar av landet; jordbruksläckaget dominerar.

De förhållanden som råder i Laholmsbukten och Skälderviken är mer än alarmerande. Det gäller nu att snabbt förbättra tillståndet där och att förebygga att liknande svåra miljöskador uppstår på andra håll. Jordbrukets andel av kväveläckaget varierar mellan olika landsdelar, men åtgärder inom jordbruket måste till om meningsfulla minskningar av kväveutsläppen skall kunna uppnås. Men bör då i linje med vad som diskuterats på Lantbruksuniversitetet eftersträva åtgärder, som minskar intensiteten i jordbruket, ökar andelen vall och utnyttjar extensivt bete i stället för stråsådsodling (vallen läcker tiondelen av en stråsådsodling). Det är också viktigt att öka andelen höstsådda grödor. Konstgödselanvändningen måste drastiskt minskas. En kraftig ökning av beskattningen av konstgödsel är nödvändig i kombination med ekonomiskt stöd till jordbruk, som uppfyller kraven på minskad intensitet.

Mot. 1987/88
Jo727

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär att ett program om reduktion av kväveutsläpp från jordbruk, skogsbruk, reningsverk, industrier m. m. till vattendrag görs upp före 1990.

Stockholm i januari 1988

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Jan Jennehag (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Viola Claesson (vpk)